

De Historisch Didactische Collectie

Robbert-Jan Adriaansen, Pieter van Leeuwen en Tina van der Vlies

Geschiedenis is weliswaar een verplicht vak op school, maar wat leren leerlingen daar eigenlijk over het verleden? Hoe worden bepaalde gebeurtenissen, personen en tijdsperiodes weergegeven in de schoolboeken? En hoe veranderen deze representaties door de tijd heen, afhankelijk van politieke, culturele en sociale factoren? Dit zijn vragen die betrekking hebben op de invloed van het geschiedenisonderwijs op de vorming van historisch bewustzijn en identiteit. De Historisch Didactische Collectie (HDC) bevat een schat aan informatie voor het beantwoorden van deze vragen.

De HDC is een bijzondere collectie van de Universiteitsbibliotheek die volledig gewijd is aan het geschiedenisonderwijs in Nederland en Europa. De collectie is sinds 2007 opgebouwd in samenwerking met het Center for Historical Culture (CHC) van de Erasmus School of History, Culture and Communication (ESHCC), en is gebaseerd op een combinatie van particuliere collecties en schenkingen van schoolboekuitgevers en instellingen zoals het CITO, het Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsonderzoek en Nascholing van de Universiteit Leiden (ICLON), en de Europese vereniging voor geschiedenisdocenten (EuroClio). De particuliere collecties die ten grondslag liggen aan de HDC omvatten omvangrijke verzamelingen van toonaangevende Nederlandse didactici en schoolboekauteurs. De collectie omvat didactische werken, schoolboeken, studies over geschiedenisonderwijs en ook overheidspublicaties met betrekking tot het vakgebied.

De HDC is een unieke collectie voor onderzoek naar (de geschiedenis van) het geschiedenisonderwijs en de geschiedenisdidactiek in Nederland en daarbuiten. Het is met meer dan 6000 titels de grootste collectie van zijn soort in Nederland en vormt daarmee een belangrijk onderdeel van de Nederlandse infrastructuur voor het onderzoek naar geschiedenisonderwijs.

In dit hoofdstuk nemen we je mee op een reis door de collectie. We beginnen met een schets van de achtergrond en de ontwikkeling van de HDC en gaan in op de inhoud en structuur van de collectie. We laten zien welke bijzondere titels er in de HDC te vinden zijn en eindigen met een verkenning van de vele mogelijkheden die de collectie biedt voor nieuw en inspirerend wetenschappelijk onderzoek.

1. Ontstaan van de Historisch Didactische Collectie

De Historisch Didactische Collectie is in 2007 opgericht op initiatief van Maria Grever, destijds hoogleraar theorie van de geschiedenis aan de ESHCC. In het voorjaar had de geschiedenisdidacticus en schoolboekauteur (*Sprekend verleden, Toen voor straks*) Leo Dalhuisen contact met haar gezocht om een onderkomen te vinden voor zijn omvangrijke collectie (geschied)didactische literatuur, vaktijdschriften en schoolboeken. De Universiteit Leiden, waar Dalhuisen op dat moment als vakdidacticus werkzaam was, kon hem niet faciliteren in het behoud en de ontsluiting van zijn collectie, waardoor hij de mogelijkheden verkende om de collectie in Rotterdam onder te brengen. Op dat moment leidde Grever het onderzoeksproject "Paradoxes of De-canonization". Dit project richtte zich op het fenomeen van canonisering, wat in deze context het proces beschrijft waarbij bepaalde werken of ideeën als fundamenteel en belangrijk worden erkend in de productie en verspreiding van historische kennis. Onderzoek naar geschiedenisonderwijs, en specifiek ook schoolboeken, was een van de centrale aandachtspunten van het project, dat ook heel actueel was omdat in 2006 een politieke en maatschappelijke discussie losbarstte over het vaststellen van een

Canon van Nederland met vijftig thema's over de Nederlandse geschiedenis die iedere leerling in het voortgezet onderwijs zou moeten kennen. In dezelfde periode had Grever het Center for Historical Culture (CHC) opgericht om het onderzoek naar de omgang met het verleden, en dus ook naar het geschiedenisonderwijs, te bestendigen en een brug te slaan tussen geschiedwetenschap en ontwikkelingen in de wereld van onderwijs en musea. Hiermee was de intentie om voor langere tijd onderzoek naar geschiedenisdidactiek en -lesmethoden aan de Erasmus Universiteit te doen, vastgelegd. De Universiteitsbibliotheek zag dit ook en besloot daarop om Dalhuisens collectie als bijzondere onderzoekscollectie op te nemen.

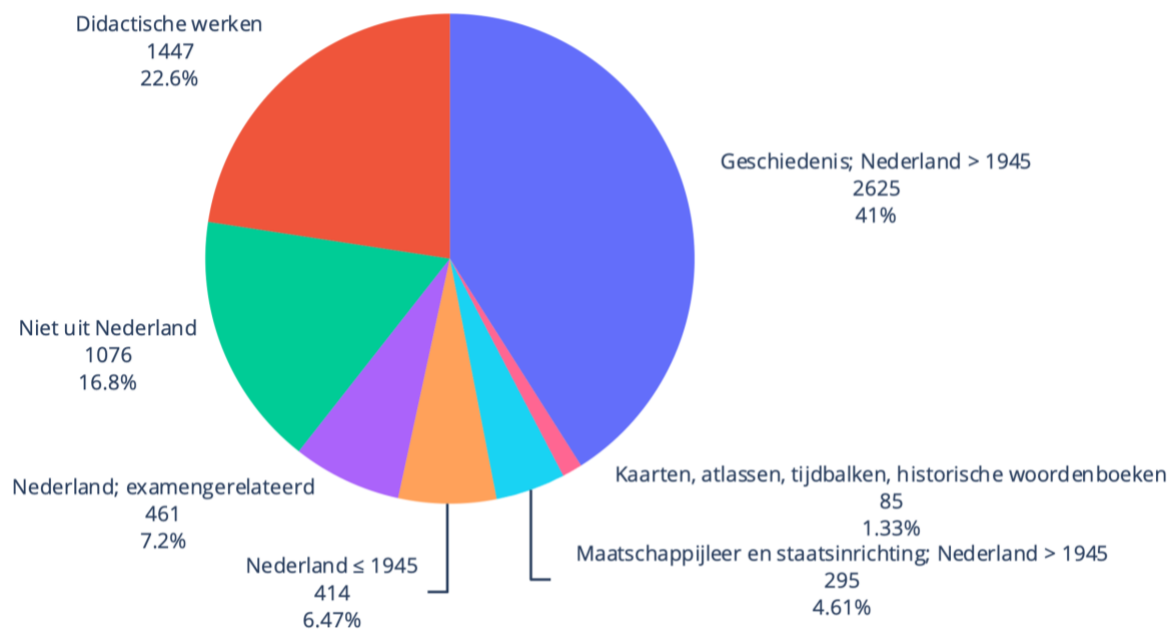
[beeldmateriaal 1: foto geschenken Dalhuisen en Van der Geugten- covers en pagina's Geschiedenis in de klas, buitenlandse vaktijdschrift, cover schoolboek]

In de loop van de jaren is de collectie uitgebreid met nieuwe schenkingen. Particuliere schenkers zijn vaak auteurs van schoolboeken die hun eigen collectie en materialen beschikbaar stellen. Instellingen zoals het CITO dragen bij vanuit hun archieven, en EuroClio – de Europese vereniging voor geschiedenisdocenten – heeft een deel van haar bibliotheek aan de HDC geschonken. De collectie groeit nog steeds, onder andere in samenwerking met schoolboekuitgevers en particuliere donateurs, en heeft in de loop der jaren veel, en ook prijswinnend onderzoek gefinancierd. Zowel bachelor- als masterscripties, maar ook proefschriften en niet-academisch onderzoek worden door de HDC gefaciliteerd. Onderwerpen lopen uiteen van de representatie van historische ontwikkelingen en gebeurtenissen in schoolboeken door de tijd heen tot de omgang met maatschappelijk gevoelige thema's in het geschiedenisonderwijs, zoals het Nederlandse slavernijverleden.

2. Inhoud en opbouw van de collectie

De collectie heeft een gelaagde samenstelling en bevat boeken voor gebruik in de klas, publicaties over geschiedenisdidactiek, over de inhoud en de richting van het geschiedenisonderwijs en over het overheidsbeleid ten aanzien van het geschiedenisonderwijs. Het grootste deel (zie figuur 1) bestaat uit didactische werken, hieronder valt wetenschappelijk onderzoek naar de didactiek van de geschiedenis, maar ook handboeken. Daarnaast bestaat de collectie voor een groot deel uit (Nederlandstalige) lesmethoden, waaronder tekstboeken, werkboeken en docentenhandleidingen. Met 700 titels is ook het deel niet-Nederlandse tekstboeken omvangrijk, wat een goede basis biedt voor vergelijkend schoolboekonderzoek.

Figuur 1. Overzicht opbouw HDC per categorie (aantallen in april 2023)

De nadruk van de HDC ligt op het voortgezet onderwijs in Nederland, maar de collectie bevat ook schoolboeken voor het basisonderwijs en een aanzienlijke hoeveelheid materiaal uit andere Europese landen, met naast Vlaamse voornamelijk Duits-, Engels- en Franstalige publicaties. Uniek zijn de leermiddelen (schoolboeken en ander lesmaterialen) uit Rusland en de voormalige GOS-staten van vlak na de ineenstorting van de Sovjet-Unie, en door EuroClio in samenwerking met lokale docenten in de Balkan- en Kaukasuslanden ontwikkelde lesmaterialen uit de jaren '90 en 2000. De collectie bevat ook publicaties op het terrein van de vakken maatschappijleer en staatsinrichting, vakken die afwisselend onderdeel uitmaakten van het vak Geschiedenis of afzonderlijk bestonden.

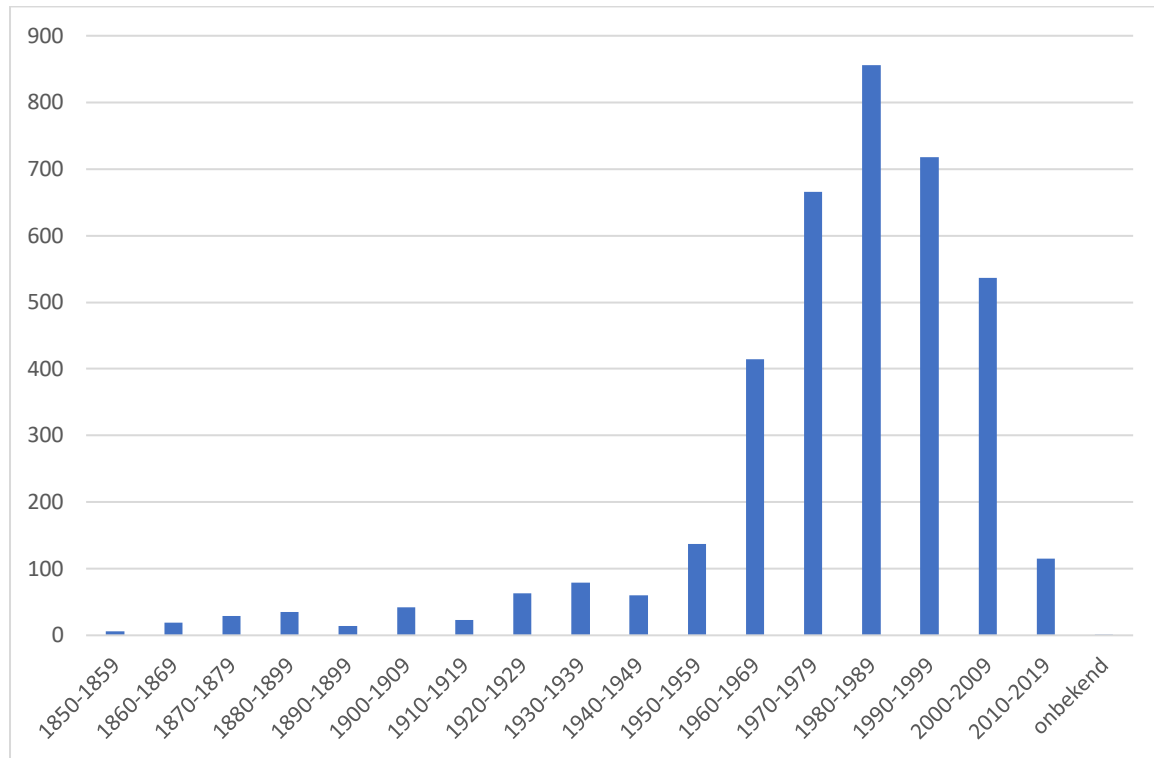
[beeldmateriaal 2: foto geschenken EuroClio- cover buitenlandse schoolboeken + publicatie EuroClio Balkan]

Een bijzondere materiaalsoort in de collectie zijn de zeer veelvormige lesmaterialen over historische deelonderwerpen die allerlei maatschappelijke organisaties op eigen initiatief voor het geschiedenisonderwijs maken en aan scholen en leraren sturen. Dit is een gevolg van de vrije materiaalkeuze die het Nederlandse onderwijsveld heeft: anders dan in de meeste landen, waar de overheid vaak per vak één schoolboek voorschrijft, staat het Nederlandse scholen vrij een bepaald boek te kiezen. Docenten gebruiken hiernaast zelfgekozen materiaal om hun lessen uit te breiden of van verdieping te voorzien. De oorsprong en aard van dit soort materiaal loopt erg uiteen: van lesbrieven van antiracisme- en antikolonialisme-organisaties als de Anne Frank Stichting, het Tropenmuseum en de Eduardo Mondlane Stichting (*Een kleine geschiedenis van Mozambique*, 1984) tot ondersteunend materiaal bij uitzendingen van de Nederlandse Onderwijs Televisie (NOT, nu NTR).

Het merendeel van de collectie beslaat de periode 1960-2000 (zie figuur 2), wat aansluit bij de algemene ontwikkeling van het boekvolume, waarbij vanaf het begin van de economische groei van de jaren zestig en het stapsgewijs verzwaren van de leerplicht een

aanzienlijke stijging van het aantal boekpublicaties optrad, die pas afzwakte met de definitieve doorbraak van het internet in het begin van de jaren 2000. Ook het feit dat de geschiedenisdidactiek in de jaren zeventig en tachtig een grote bloei doormaakte is goed weerspiegeld in de collectie.

Figuur 2. Aantal Nederlandse schoolboeken in de HDC per jaar van uitgave

Een bijzondere collectie als de HDC is niet een collectie die simpelweg na ontsluiting via de catalogus 'af' is en haar eigen weg naar de gebruikers vindt, zoals het geval is met wetenschappelijke e-journals en e-books, die zelfs via Google (Scholar) te vinden zijn. Gebruikers moeten voor deze papieren collectie in de catalogus zoeken om de voor hen relevante materialen binnen de HDC te vinden. Zoeken op onderwerp (trefwoord) is moeilijker dan het op het eerste gezicht lijkt. Schoolboeken zijn merendeels overzichtswerken en hebben dus titels die niets zeggen over de inhoud, en inhoudsopgaves die vaak verdacht veel lijken op die van een encyclopedie, met een overdaad aan trefwoorden. Te veel in ieder geval voor de metadataerders van uitgevers (die tegenwoordig de trefwoorden toekennen), maar ook voor de catalogiseerders van de bibliotheek. En als je dan toch een lijst met mogelijk relevante titels hebt verzameld, openbaart zich het probleem hoe te bepalen wat de waarde is van de gevonden methoden. Tot ongeveer het laatste decennium van de twintigste eeuw was er namelijk sprake van een enorm aantal gelijktijdig leverbare schoolboekmethoden. Zie bijvoorbeeld de schoolboekmethoden die uitgeverij Noordhoff (en door haar overgenomen uitgeverijen) sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog uitbracht:

Tabel 1. Geschiedenischoolboeken uitgeverij Noordhoff en haar voorgangers

Titel schoolboek	Publicatiejaren
<i>De ontwikkelingsgang der historie</i>	1925-1967
<i>Geschiedenis voor de H.B.S. A</i>	1948-1966
<i>Gestalten en tijden</i>	1949-1956
<i>Rondgang door de algemene en vaderlandse geschiedenis</i>	1950-1960
<i>De spiegel der eeuwen</i>	1951-1976
<i>Vaderlandse geschiedenis: met een overzicht der staatsinrichting</i>	1951-1970
<i>Langs oude paden</i>	1955-1970
<i>Passage: studieboek voor geschiedenis</i>	1963-1969
<i>Hoofdwegen der geschiedenis</i>	1964-1978
<i>Capita selecta uit de geschiedenis</i>	1966-1982
<i>Op zoek naar de vrede: de geschiedenis na 1945</i>	1968-1983
<i>Podium van het verleden</i>	1968-1981
<i>Speurtocht door de eeuwen</i>	1968-1982
<i>Kroniek</i>	1971-1980
<i>Tocht naar de toekomst: onze geschiedenis in beeld</i>	1975-1977
<i>Hoe mensen veranderen</i>	1979-1981
<i>Op zoek naar het verleden</i>	1979-1990
<i>Route: materiaal voor geschiedenis</i>	1982-1985
<i>Vragen aan de geschiedenis</i>	1983-1996
<i>Tijdspoor: geschiedenis voor de onderbouw</i>	1987-1991
<i>Sporen</i>	1990-2001
<i>Geschiedeniswerkplaats</i>	1975-heden

Pas in de jaren negentig treedt er een versmalling van het aantal titels op door schaalvergroting in de uitgeverijwereld (overnames), wat ertoe leidt dat er anno 2023 nog maar een handjevol uitgeverijen met elkaar concurreren. Maar hoe weet een onderzoeker nu welke schoolboeken representatief zijn voor het onderwijsmateriaal dat leerlingen in Nederland kregen aangeboden? Om bij dit soort vragen te kunnen helpen, beschikt elke bijzondere onderzoekscollectie van de Universiteitsbibliotheek over een collectiespecialist die gebruikers helpt bij het vinden van het juiste materiaal. Deze specialist kan daarbij ook extra hulp inroepen van de schoolboekonderzoekers bij het CHC. Op deze manier loopt niemand 'vast' en biedt de HDC ondanks de uitdagingen toch een aantrekkelijk onderzoekscorpus voor studenten en onderzoekers.

3. Onderzoek

Meer dan veertig jaar geleden, in 1981, schreef de Franse historicus Marc Ferro een boek getiteld *Comment on raconte l'histoire aux enfants* (Hoe we geschiedenis aan kinderen vertellen). Hij liet zien dat leerlingen juist tijdens de geschiedenisles allerlei beelden en ideeën over andere mensen en culturen meekrijgen en dat deze beelden uit hun jeugd vaak bepalend zijn voor hoe mensen op latere leeftijd naar de wereld kijken. Hun wereldbeeld, emoties en vooral ook vooroordelen over 'de ander' worden gevormd in hun jeugd, onder

andere door de schoolboeken waar ze les uit krijgen. Het is daarom onmogelijk om te zeggen dat oude of ouderwetse geschiedenischoolboeken hun waarde hebben verloren: zij kunnen juist een uniek inkijkje geven in overgedragen waarden, normen en ideeën over de wereld en de mensheid. Bovendien kunnen zij inzicht geven in wijdverspreide stereotypen. Welke kansen en mogelijkheden biedt de HDC voor onderzoek naar schoolboeken?

Identiteit en transnationale ontwikkelingen

Een belangrijk begrip in schoolboekonderzoek is identiteit. Het gaat dan om de vraag hoe individuen en groepen worden gedefinieerd en gepresenteerd in schoolboeken. De onzichtbaarheid van vrouwen in schoolboeken zorgt bijvoorbeeld al decennia voor discussie, omdat deze zich voornamelijk richtten op het doen en laten van mannen. Onderzoekers hebben zich niet alleen gericht op deze afwezigheid an sich, maar zich ook afgevraagd welke vrouwen wel genoemd werden en op welke manier. Een ander punt is bijvoorbeeld hoe verhalen of opmerkingen over een Europese identiteit of de Europese eenwording zich verhouden tot geschiedverhalen waarin een nationale identiteit tot uitdrukking komt. En hoe werden (en worden) andere landen gerepresenteerd in geschiedenischoolboeken en waarom op die manier? De vraag is dan hoe 'de ander' wordt beschreven of afgebeeld in foto's en tekeningen van historische personen en gebeurtenissen, en waarom deze beelden door de tijd heen veranderen. Schoolboeken zijn namelijk een wijdverspreid genre en van grote invloed op de vorming van collectieve herinneringen. Collectieve herinneringen aan een conflict uit het verleden kunnen opeens weer bijzonder actueel worden. Het onderzoek naar de vraag wat voormalige generaties hebben geleerd over de Koude Oorlog krijgt opeens extra relevantie in het licht van actuele de oorlog tussen Rusland en Oekraïne.

Het feit dat de HDC meer bevat dan alleen Nederlandstalige educatieve materialen laat zien dat de Nederlandse schoolboekauteurs en didactici die hun collecties schonken aan de HDC geïnspireerd waren door transnationale ontwikkelingen en dat deze internationale educatieve materialen hun denken hebben gevormd. Vakdidactische en wetenschappelijke tijdschriften geven een dieper inzicht in de context van het geschiedenisonderwijs en de stevige discussies hierover. In het interbellum rees bijvoorbeeld de vraag of al dat onderwijs over politiek-militaire conflicten wel nuttig was en of het geschiedenisonderwijs niet veel meer een oefening in vredesonderwijs moest worden. Recentere voorbeelden zijn de discussies in het onderwijsveld over de thematische benadering (met als vroeg voorbeeld de methode *Wereld in wording*) in de jaren vijftig en zestig, en de reeds aangestipte discussie over de nationale canon, en hoezeer hiermee de vrijheid van docenten om hun eigen focus te leggen in hun lessen werd beknot. Al deze discussies laten zich prachtig bestuderen aan de hand van de opiniestukken in tijdschriften als *Kleio* en *Geschiedenis in de klas* en een breed scala aan rapporten en adviezen van commissies en werkgroepen.

Laten we tijdens al deze discussies over 'de' nationale identiteit het begrip *religieuze identiteit* niet uit het oog verliezen. In de nieuwe Onderwijs Wet van 1920 werd vastgesteld dat bijzondere scholen, zoals rooms-katholieke en protestantse scholen, evenveel geld zouden krijgen van de overheid als openbare scholen. Hiermee was de Schoolstrijd ten einde gekomen. Dit betekende ook dat deze scholen eigen educatieve materialen konden voorschrijven en dat er verschillende geschiedenischoolboeken werden gebruikt in protestantse en katholieke scholen. Het is interessant om deze schoolboeken nader te onderzoeken, want dan ontdek je hoe tijdens de verzuiling verschillende 'zuilen' het verleden op hun eigen wijze interpreteerden.

Een concreet voorbeeld is het verhaal over de Nederlandse Opstand, oftewel de Tachtigjarige Oorlog (1566/1568 – 1648). Vaak wordt dit verhaal verteld als een roman: als een gevecht voor de vrijheid en als een tijd waarin het idee van 'Nederlandse tolerantie' overwon. Dit nationale oorsprongsverhaal valt vooral samen met de protestantse interpretatie van de geschiedenis. Rooms-katholieke schoolboeken blijken bijvoorbeeld de nadruk te leggen op de discriminatie en achterstelling van hun eigen 'zuil' en in plaats van tolerantie benadrukken zij de onvrijheid. Willem van Oranje wordt in deze boeken niet beschreven als 'vader des vaderlands', maar als een opportunist die zijn geloofsovertuiging net zo gemakkelijk wisselde als zijn kleding, als iemand die zijn religie aanpaste aan zijn politieke ideeën. Schoolboeken die geschreven zijn tijdens de verzuiling kunnen dus zo een inkijkje geven in de relatie tussen religieuze en nationale identiteit, tussen het christendom en bekende nationale ontstaansgeschiedenissen. Bovendien laten zij iets zien over geschiedenis als wapen: zij kunnen verhelderen hoe bepaalde groepen hun emancipatieproces in het heden wilden versnellen door een ander licht op de geschiedenis te laten schijnen en door erkenning te vragen voor hun bijdrage aan belangrijke historische momenten.

Afbeeldingen

Naast een analyse van tekst is het ook interessant om afbeeldingen in educatieve materialen te analyseren. Waarom komen bepaalde afbeeldingen steeds maar weer terug in schoolboeken, hoe is deze ongeschreven canon te verklaren? En wat voor effect heeft dit op het leren van geschiedenis? Zijn de afbeeldingen vooral bedoeld ter decoratie van de tekst, of worden leerlingen gevraagd deze afbeeldingen zelf te onderzoeken en contextualiseren? Bovendien kan het analyseren van afbeeldingen in schoolboeken inzicht geven in wijdverspreide stereotypen – denk ook aan de tijd waarin Nederland nog koloniën bezat – en aan wijdverspreide ideeën, zoals voortuitgang of het idee van trapsgewijze ontwikkelingsstadia van een volk, land of beschaving. Het gaat hier niet enkel om het analyseren van foto's, schilderijen en andere getekende voorstellingen, maar bijvoorbeeld ook om kaarten die de wereld op een bepaalde manier presenteren en projecteren. In meer recente schoolboeken wordt verwezen naar historische films; ook is het belangrijk om het samenspel tussen populaire geschiedenis en geschiedenis in de klas te onderzoeken. Beide hebben namelijk een grote invloed op het collectief geheugen. Tegenwoordig verwijzen veel schoolboeken bovendien naar een website en kan onderzocht worden hoe didactische materialen zijn veranderd door deze toegang tot het internet: aan de ene kant zouden we misschien verwachten dat het leren van geschiedenis democratischer is geworden, omdat internet toegang biedt tot veel verschillende perspectieven en geschiedinterpretaties. Anderzijds kunnen internet *bubbles* en desinformatie op social media een totaal ander beeld geven. Een actuele vraag binnen de geschieddidactiek is dan ook hoe leerlingen weerbaar gemaakt kunnen worden: hoe kunnen zij *fake news* herkennen en bronnen kritisch onderzoeken?

[beeldmateriaal 3: foto passage in 2 schoolboeken 'slaven' > 'tot slaaf gemaakten' óf aanduiding Soekarno en Hatta in schoolboek uit jaren '60 versus heden]

Bewustwording van je eigen wereldbeeld

Een veelgehoord verwijt aan het adres van het Nederlands geschiedenisonderwijs is eurocentrisme en daaraan gekoppeld de vraag vanuit het onderwijsveld hoe diverse

perspectieven in een multiculturele klas kunnen worden behandeld. Docenten vragen zich af hoe ze kunnen omgaan met gevoelige geschiedenissen, zoals slavernij en het koloniale verleden van Nederland. Een actuele vraag is ook hoe het (geschiedenis)onderwijs gedekoloniseerd kan worden.

De HDC geeft inzicht in vakdidactische discussies door de tijd heen en biedt tegelijkertijd de mogelijkheid om de historie van bepaalde representaties in educatieve materialen door de tijd heen te onderzoeken. Op die manier kan de HDC een grondige en geïnformeerde bijdrage leveren aan de maatschappelijke discussies die nu gevoerd worden. Taal is hierbij cruciaal: welke woorden werden in welke perioden gebruikt en waarom? Denk bijvoorbeeld aan het begrip 'politieele actie' dat stevig bekritiseerd wordt vanwege de verzachtende werking die van de term uitgaat. Het verwijst naar de retoriek die werd gebruikt door de Nederlandse regering om de koloniale oorlog in Indonesië af te doen als slechts een 'politieactie'. Tegenwoordig wordt dit woord daarom vaak vervangen door bijvoorbeeld 'koloniale oorlog' of 'militaire operatie'. Onderzoek in de HDC maakt duidelijk hoe dit soort termen tot zeer recent gebruikt werden en het levert daarmee een bijdrage aan de lopende discussies in het onderwijs en de publieke opinie. Zo biedt de HDC een (soms ongemakkelijke) spiegel voor het nog steeds voornamelijk witte onderwijsveld.

4. Slotbeschouwing

We kunnen vaststellen dat de HDC een rijke verzameling aan data voor zowel onderzoekers, journalisten als docenten bevat, maar ook enkele beperkingen kent. Een belangrijke beperking is dat het een bibliotheekcollectie betreft, bestaande uit literatuur die geraadpleegd moet worden op een fysieke locatie. Bovendien, we stipten het al aan, zijn de schoolboeken in de HDC ontzettend moeilijk op onderwerp te ontsluiten. Het zijn immers – de thematische (examen)publicaties uitgezonderd – in principe overzichtswerken: lange perioden in de algemene wereldgeschiedenis en/of de Nederlandse geschiedenis worden behandeld, vaak van nul tot nu. Hierdoor is de lijst met trefwoorden heel lang. Bovendien veranderen de vragen die er op de HDC worden afgevuurd continu: een trefwoord dat nu wordt toegekend kan, gechargeerd gezegd, morgen alweer uit de onderzoeksmode zijn. En, wat vaker voorkomt: de termen waar men nu naar op zoek is, zoals 'black history', bestonden in het verleden nog niet en zijn logischerwijs ook niet aan de boeken in de collectie toegekend. Hier bovenop komt nog de vraag hoe qua catalogisering om te gaan met historische begrippen zoals 'Gouden Eeuw' en de eerdergenoemde 'politieele actie'.

Een belangrijk speerpunt voor de collectie is dan ook digitalisering van de collectie en de acquisitie van reeds digitaal beschikbare materialen. Zo wordt nieuwe wetenschappelijke literatuur bijvoorbeeld bij voorkeur in digitaal formaat aangeschaft en wordt er actief gewerkt aan afspraken met schoolboekuitgevers voor het opnemen van digitale schoolboeken in de HDC. Ook wordt er ingezet op digitalisering van (delen van) de bestaande gedrukte collectie.

Een groter digitaal aanbod zal zowel de online zichtbaarheid van de collectie vergroten, maar opent ook nieuwe mogelijkheden voor het toepassen van digitale onderzoeksmethoden bij schoolboekonderzoek. Voor het beantwoorden van specifieke onderzoeksvragen moeten op dit moment nog grote hoeveelheden schoolboeken opgevraagd en doorgenomen worden; bij digitale beschikbaarheid kunnen onderzoekers gericht zoeken op specifieke thema's. Dit betekent niet alleen een grote tijdswinst voor schoolboekonderzoekers, maar kan ook het genre van schoolboeken zichtbaarder maken als een relevante bron voor onderzoekers in andere domeinen. Immers, hoe we het verleden

over willen brengen aan onze kinderen zegt vaak net zoveel over onszelf als over de geschiedenis.